

Psychologia to nauka, nie czary - kampania przeciwko pseudonaukowym psychotestom

Racjonalista jest partnerem kampanii Klubu Sceptyków Polskich skierowanej przeciwko stosowaniu pseudonaukowych testów projekcyjnych. Testy projekcyjne to jeden z groźniejszych przeżytków funkcjonujących zarówno w praktyce psychologicznej jak i w psychologii akademickiej. Rzetelne badania i metaanalizy wykazały już dawno brak ich skuteczności, a mimo to wielu psychologów w Polsce używa tych testów do diagnozowania. Szczególnie oburzające jest wykorzystywanie ich w praktyce biegłych sądowych, gdzie nietrafna diagnoza może decydować np. o losach życia oskarżonych. Wśród testów projekcyjnych sztandarowym i uznawanym za jeden z najpoważniejszych, jest test plam atramentowych Rorschacha.

Wiem, że na laikach wnioskowanie o osobowości człowieka na podstawie tego, co widzi on w plamach atramentu może robić kolosalne wrażenie. Ale ludzie, którzy skończyli studia psychologiczne powinni być świadomi, że właściwie nie wiadomo, co ten test mierzy – jeśli w ogóle mierzy cokolwiek, poza oryginalnością skojarzeń.

Prof. Dariusz Doliński
wybitny psycholog społeczny, SWPS

Protest naukowców i studentów

Ponad stu naukowców, psychologów-praktyków i studentów rozpoczyna czterodniowy protest przeciwko stosowaniu szkodliwych testów przez psychologów sądowych i klinicznych.

Akcja dotyczy przede wszystkim [testu Rorschacha](http://pl.wikipedia.org/wiki/Test_Rorschacha) (http://pl.wikipedia.org/wiki/Test_Rorschacha). Osobie badanej tym testem pokazywane są atramentowe plamy, po czym badany mówi o swoich skojarzeniach. Następnie psycholog stawia diagnozę dotyczącą stanu psychicznego pacjenta i jego cech osobowości.

„Przerażające jest to, że takie wątpliwe diagnozy decydują o wyrokach sądowych na przykład o decyzjach dotyczących opieki nad dzieckiem czy otrzymaniu pracy. Nierzadko zdarza się, że w wyniku takiego badania ludzie bywają oskarżani o molestowanie seksualnie dzieci, a nawet trafiają do więzienia. A przecież test Rorschacha ma wartość niewiele większą od wróżenia z fusów. Bo nie da się ocenić osobowości człowieka na podstawie jego skojarzeń po obejrzeniu kilku kleksów”, powiedział jeden z organizatorów protestu, psycholog, założyciel Klubu Sceptyków Polskich, Tomasz Witkowski.

W ramach akcji na największych polskich uczelniach, w poradniach psychologicznych i w księgarniach uczestnicy pojawią się w koszulkach z napisem „Psychologia to nauka, nie czary”. Kulminacyjnym dniem będzie czwartek (1 marca), kiedy to studenci będą zbierać podpisy pod listem protestacyjnym do Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Będzie można też [„przebadać” się testem Rorschacha](http://psychologia-spoeczna.pl/motyle/) (<http://psychologia-spoeczna.pl/motyle/>) i innymi testami projekcyjnymi. Protest będzie się odbywał między innymi w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie

i we Wrocławiu, na Uniwersytetach Łódzkim, Warszawskim i Wrocławskim.

Już wcześniej w [anglojęzycznej Wikipedii](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22176268) kanadyjski lekarz James Heilman opublikował (http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22176268) cały test wraz z typowymi odpowiedziami. "Test, który jest powszechnie dostępny, nie powinien być stosowany", wyjaśnia Tomasz Witkowski. Dlatego polscy uczestnicy protestu również opublikują test w internecie.

Akcję organizuje Klub Sceptyków Polskich (sceptycy.org); wspierają ją m.in. prof. Dariusz Doliński, prof. Grzegorz Sędek (SWPS), prof. Ryszard Stachowski (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu), prof. Eleonora Bielawska-Batorowicz (Uniwersytet Łódzki).

Test Rorschacha

*Jedyną rzecz, którą naprawdę ujawnia test
plam atramentowych to sekretny świat tego,
kto go interpretuje. Specjaliści, stosując
go, mówią więcej o sobie niż o badanym.*

Prof. Anne Anastasi,
pionierka w zakresie badań psychometrycznych

Test plam atramentowych Rorschacha, to test projekcyjny stworzony w 1921 roku. Na podstawie tego testu diagnosta wnioskuje o nieświadomych treściach psychicznych, cechach osobowości i zaburzeniach psychicznych. Jednak badania naukowe wyraźnie pokazują, że test ten ma nikłą wartość diagnostyczną. W ramach akcji „Psychologia to nauka, nie czary” postanowiliśmy upowszechnić publikację materiału testowego w celu ochrony jego potencjalnych odbiorców. Jeśli wiesz, że będziesz diagnozowany do celów sądowych (przez biegłego psychologa, w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym itp.) zapoznaj się z tymi odpowiedziami, aby uniknąć niepotrzebnych problemów.

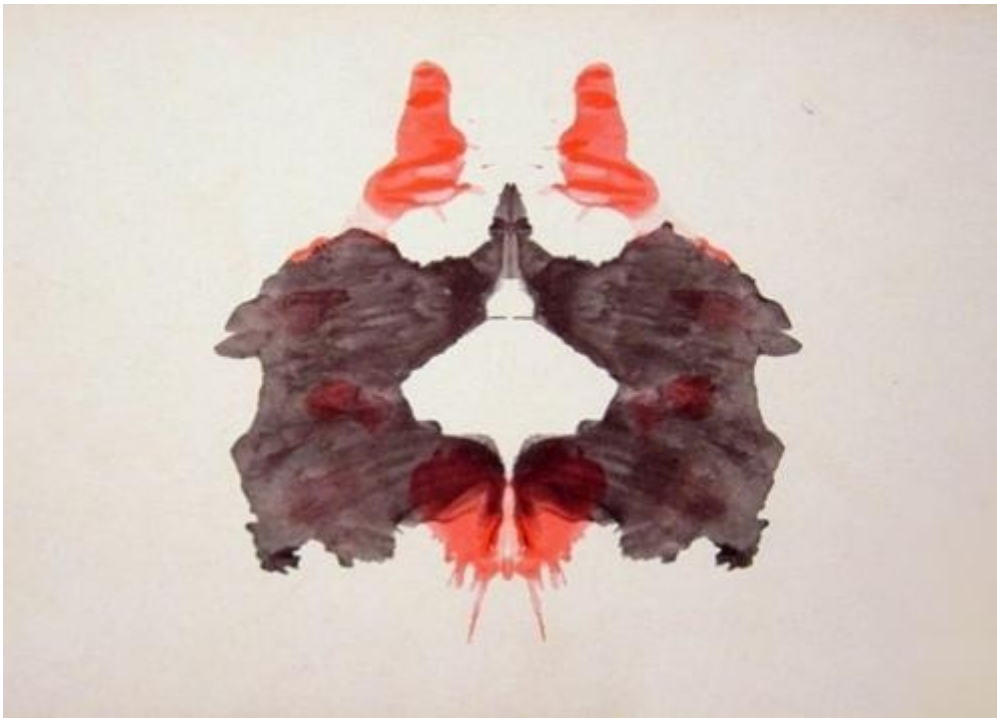

Najczęstsze odpowiedzi:

Beck: nietoperz, motyl, ćma

Piotrowski: nietoperz (53%), motyl (29%)

Dana: motyl (39%)

Beck: dwoje ludzi
Piotrowski: czteronożne zwierzę (34%, ciemna plama)
Dana: zwierzę: pies, słoń, niedźwiedź (50%, szary)

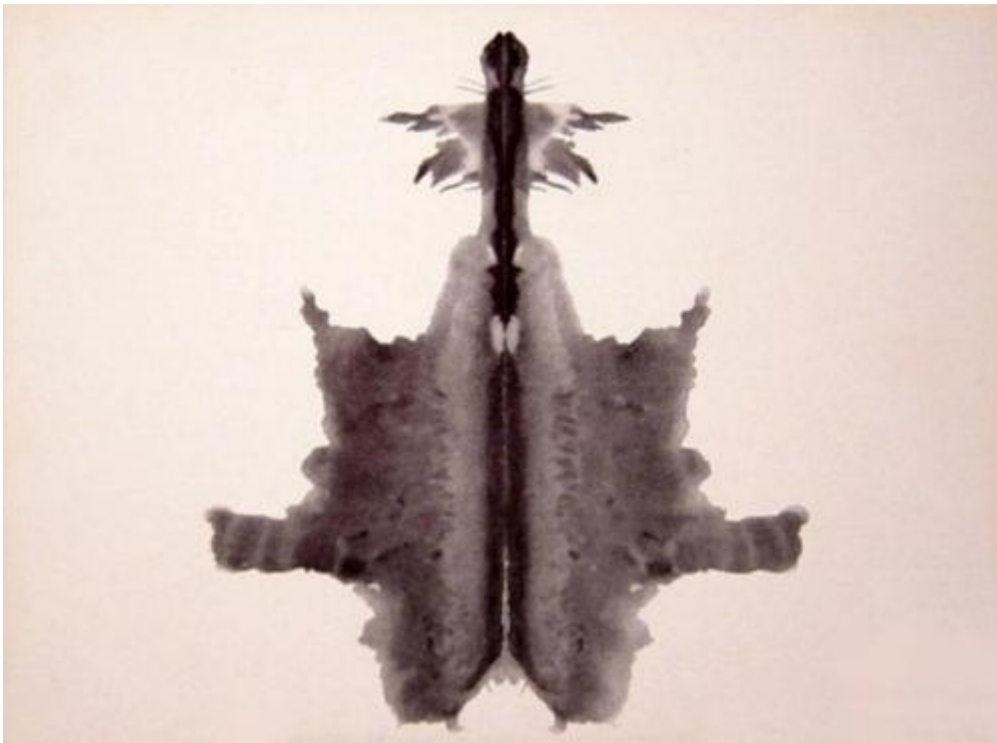
Beck: dwoje ludzi (szary)
Piotrowski: postaci ludzkie (72%, ciemna plama)
Dana (France): człowiek (76%, szary)

Beck: ukryte zwierzę, skóra, dywan
Piotrowski: zwierzęca skóra, skórzany dywan (41%)
Dana (France): zwierzęca skóra (46%)

Beck: nietoperz, motyl, ćma
Piotrowski: motyl (48%), nietoperz (40%) Dana (France): motyl (48%), nietoperz (46%)

Beck: ukryte zwierzę, skóra, dywan
Piotrowski: zwierzęca skóra, skórzany dywan (41%)
Dana (France): zwierzęca skóra (46%)

Beck: ludzkie głowy lub twarze (góra)
Piotrowski: głowy kobiet lub dzieci (27%, góra)
Dana (France): ludzka głowa (46%, góra)

Beck: zwierzę: nie kot lub pies (różowy)
Piotrowski: czteronożne zwierzę (94%, różowy)
Dana (France): czteronożne zwierzę (93%, różowy)

Beck: człowiek (pomarańczowy)
Piotrowski: brak
Dana (France): brak

Beck: krab, homar, pająk (niebieski)
Piotrowski: krab, pająk (37%, niebieski), królicza głowa (31%, jasnozielony),
gąsienice, robaki, węże (28%, ciemna zieleń)
Dana (France): brak

Jak odpowiadać w trakcie testu?

W trakcie procedury testowej najlepiej korzystać z najpopularniejszych odpowiedzi zamieszczonych w tabeli powyżej. Dlaczego? Ponieważ badania wyraźnie pokazują, że osoby udzielające dłuższych wypowiedzi uzyskują bardziej patologiczne wyniki: "Jeśli, damy na to, jeden klient udzieli tych odpowiedzi 14, a inny 28, ten drugi ma dwukrotnie wyższą szansę udzielenia odpowiedzi o treści agresywnej (świadczącej rzekomo o agresywnych cechach osobowości) lub treści wskazującej na chorobliwą wyobraźnię (świadcząca rzekomo o depresji)" (Lilienfeld, Wood, Garb, 2002). Ilość odpowiedzi (tzw. wskaźnik R) koreluje zarówno z inteligencją (im bardziej inteligentna osoba, tym udziela więcej wypowiedzi) jak i z wieloma skalami klinicznymi (im więcej ktoś podaje odpowiedzi, tym wyniki wskazują na głębszą patologię). To niestety oznacza, że im wyższy był iloraz inteligencji badanego, tym bardziej patologiczne były jego odpowiedzi.

Dlaczego plamy Rorschacha to nie test psychologiczny?

Każdy test psychologiczny musi mieć udowodnioną rzetelność (dokładność pomiaru) oraz trafność (czy test bada to co powinien badać). Test Rorschacha nie spełnia tych kryteriów, co potwierdza wiele autorytetów. „Chociaż test Rorschacha był od tego czasu (poprzedniej recenzji) stosowany tysiące razy przez setki wykwalifikowanych specjalistów i choć zakładano wiele związków z dynamiką osobowości i zachowaniem, zdecydowana większość z tych założeń nigdy nie została potwierdzona empirycznie[sic!]. Co więcej, brak jest tych dowodów pomimo pojawienia się ponad 2000 publikacji na temat testu.” (Dawes, 1991). Jak stwierdza Reber (2002) w „całej tej działalności, oddaniu i fascynacji trudno jest znaleźć jakikolwiek dowód, że test Rorschacha cechuje chociaż odrobina trafności. Zwolennicy przejawiają niemal religijną żarliwość w jego obronie i ich wypowiedzi czyta się często jak dysputy teologiczne, a nie jak analizy naukowe”.

Dlaczego publikujemy materiał testowy?

Każdy psycholog jest zobowiązany do ochrony testów psychologicznych poprzez nieupublicznianie materiałów testowych. Tablice Rorschacha nie są jednak chronione prawem autorskim i są publicznie dostępne już od 1992 roku. W Internecie po raz pierwszy pojawiły się w 2009 roku na angielskiej stronie Wikipedii, gdzie umieszczone są do dnia dzisiejszego. Upowszechniamy więc materiał, który już od lat jest dostępny szerokiemu gronu odbiorców. Co więcej, zależy nam na tym, aby psycholog korzystał z metod, które po pierwsze mają udokumentowaną wartość diagnostyczną, a po drugie nie zaszkodzą osobom badanym. Redaktor naczelny Skeptical Inquirer napisał, że Rorschach „pozostaje w użyciu bardziej z tradycji niż jako dobry dowód” (Radford, 2009). Niestety jego stosowanie utrwała błędny obraz psychologa w oczach całego społeczeństwa: „Test ten jest przykładem dziwnego przekonania, które ma wiele osób, że psychologowie i psychiatry mogą powiedzieć coś o człowieku, czego on sam nie byłby w stanie stwierdzić, jakby posiadli tajemniczą zdolność do czytania przez zasłonę mechanizmów obronnych i gestów, nieprzezroczystą dla wszystkich poza owymi szamanami z ich procedurami testowymi” (Reber, 2002).

BIBLIOGRAFIA

- Dawes, R. M. (1991). [Giving up Cherished Ideas: The Rorschach Ink Blot Test. Issues In Child Abuse Accusations](http://www.ipt-forensics.com/journal/volume3/j3_4_5.htm) (http://www.ipt-forensics.com/journal/volume3/j3_4_5.htm), 3(4). [19.02.2012]
- Lilienfeld, S. O., Wood, J. M., Garb, H. N. (2002). Status naukowy technik projekcyjnych. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Radford, B. (2009). [Rorschach Test: Discredited But Still Controversial](http://www.livescience.com/9695-rorschach-test-discredited-controversial.html) (http://www.livescience.com/9695-rorschach-test-discredited-controversial.html). Live Science, 31 lipca 2009 [19.02.2012]
- Reber, A. (2002). Słownik psychologii. Warszawa: Scholar.

Zobacz [szerszą bibliografię](http://sceptycy.org/?page_id=563) (http://sceptycy.org/?page_id=563) dotyczącą testów projekcyjnych

(oprac. Andrzej Śliwerski)

(Publikacja: 26-02-2012)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,7799) (http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,7799)

Contents Copyright © 2000-2012 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2012 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.

Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym,

w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl